FESTIVALUL MUZICII ROMÂNEȘTI — O ALTFEL DE SALĂ DE CURS. STUDIU CU APLICARE LA EDIȚIA A XXIV-A, 14-20 OCTOMBRIE, 2022

ROMANIAN MUSIC FESTIVAL — A DIFFERENT KIND OF CLASSROOM. STUDY WITH APPLICATION TO THE 24TH EDITION, OCTOBER 14-20, 2022

LIGIA FĂRCĂȘEL[1],
doctor, cercetător ştiinţific,
Institutul de Cercetare Multidisciplinară în Artă din cadrul
Universităţii Naţionale de Arte *George Enescu,* Iaşi, România
https://orcid.org/0009-0006-6440-2510

CZU 78.079(498)
DOI https://doi.org/10.55383/iadc2023.15

Festivalul Muzicii Românești se desfășoară la Iași încă din anul 1973, fiind organizat de Filarmonica Moldova Iași și de Universitatea Națională de Arte George Enescu — așa cum se numesc actualmente cele două instituții. Cu o pauză de aproximativ două decenii după Revoluție, festivalul și-a reluat activitatea în 2007, constituind un cadru propice pentru lansarea lucrărilor compozitorilor români, dar și un imbold pentru viitorii muzicieni profesioniști, actuali studenți, de a se implica în viața muzicală locală și națională. Ediția XXIV a festivalului, Secțiunea academică a oferit doritorilor variate ocazii de a învăța, de a afla informații mai puțin cunoscute și, în cele din urmă, de a se identifica mai mult cu arta sonoră românească.
Cuvinte-cheie: *Festivalul Muzicii Românești, învățare, muzică, Secțiunea academică*

The Romanian Music Festival has been held in Iași since 1973, being organized by the Moldova Iași Philharmonic and the George Enescu National University of Arts — as the two institutions are currently called. With a break of approximately two decades after the Revolution, the festival resumed its activity in 2007, constituting a suitable framework for launching the works of Romanian composers, but also an impetus for future professional musicians, current students, to get involved in the local and national musical life. The 24th edition of the festival, the Academic Section offered the participants various opportunities to learn, to find out less known information and, finally, to identify themselves more with the Romanian sound art.
Keywords: *Romanian Music Festival, learning, music, Academic Section*

Introducere

Festivalurile muzicale sunt evenimente cu o bogată încărcătură culturală. În viaţa artistică a unui oraş important este strict necesar să existe un festival, ca expresie a profesionalismului, deschiderii şi dorinţei de evoluţie artistică şi profesională. Având în vedere faptul că societatea contemporană este dirijată în mare parte de noile tehnologii, cultura ce se dezvoltă în acest context suferă modificări care cer un grad sporit de adaptabilitate [1 p. 221]. În egală măsură rolul muzicii academice trebuie să fie accentuat pentru menţinerea echilibrului dintre tradiţie şi inovaţie. Dar, revenind la ideea de festivaluri, realizăm oare faptul că acestea sunt, de fapt, şi o sală de curs? Este adevărat, una mai puţin formală şi care nu impune învăţarea în mod deliberat.

Despre învăţare

Învăţarea este un proces indispensabil şi inevitabil, atât în existenţa umană rudimentară cât şi, mai ales, în evoluţia individului şi a societăţii. Făcând o retrospectivă a traseului existenţei umane, constatăm că învăţarea ne însoţeşte chiar din primele momente de viaţă, asigurând abilităţi de supravieţuire. Astfel, învăţarea este definită de psihologul rus Alexei Nikolaevich Leontiev ca „un proces de dobândire de către fiinţa vie a experienţei individuale de comportare” [2 p. 75]. Fiinţa umană nu are nevoie de motivaţie pentru a intra în procesul acestui tip de învăţare. Pe măsură ce existenţa capătă o

1 E-mail: ligiafarcasel@yahoo.ro

formă mai complexă, procesele de învăţare sunt, de asemenea, adaptate. În cercetarea sa, psihologul Andrei Cosmovici opinează că „învăţarea implică formarea gândirii abstracte, naşterea sentimentelor complexe, constituirea voinţei şi a trăsăturilor de personalitate etc." [2 p. 75]. Totuşi, tipul de învăţare la care ne referim în demersul ştiinţific prezent trece dincolo de domeniul intuitiv, situându-se în aria intelectuală. Desigur, evoluţia intelectuală este obligatorie într-o societate modernă; totuşi, învăţarea rămâne voluntară şi procesul ei este precedat de anumite motivaţii, care nu sunt conexe cu supravieţuirea.

De-a lungul anilor, pedagogia a definit şi redefinit procesele cognitive, inclusiv învăţarea. În funcţie de stilurile de învăţare, pedagogul american Walter Burke Barbe a observat trei categorii de discipoli, pe criterii de stil dominant: vizual, auditiv şi kinestetic. Astfel, în sala de curs (fie că vorbim despre învăţământul preuniversitar sau despre cel universitar) studenţii sau elevii preiau informaţia oferită de profesor prin lentila propriului stil de învăţare. Pornind de la teoria învăţării şi stilurile de învăţare, vom extrapola sala tradiţională de curs la una conceptuală, şi anume sala de spectacol, respectiv, modul în care aceasta poate fi percepută ca atare. În acest sens, vom avea în vedere evenimentele artistico-literare din cadrul celei de a XXIV-a ediţii a Festivalului Muzicii Româneşti de la Iaşi, Secţiunea academică.

Festivalul Muzicii Românești — scurt istoric

Pentru a înţelege cât mai bine contextul actual al Festivalului Muzicii Româneşti, realizăm o scurtă incursiune în istoria acestuia. Festivalul Muzicii Românești de la Iași își are originea în anul 1973 [3 p. 227], pe parcursul anilor intitulându-se în mod diferit: Săptămâna Muzicii Românești (1973—1975), Festivalul Muzicii Românești (1976—1984) sau Zilele Muzicii Românești (1986—1988). Festivalul a experimentat două etape distincte: etapa anterioară anului 1989 (1973—1988), respectiv, Seria Nouă, începând cu 2007, după o pauză de aproape două decenii [3 p. 227]. Principalii organizatori, Filarmonica *Moldova* şi Universitatea Naţională de Arte *George Enescu* (prezentate aici cu denumirile actuale), au depus eforturi constante pentru a asigura dezvoltarea şi continuitatea festivalului. Programul artistic s-a alcătuit din muzică semnată de compozitori români din diferite generaţii şi s-a constituit într-o paletă de mare diversitate de gen, incluzând muzică simfonică, operă, muzică de cameră, dar şi lucrări pentru cor [4 p. 94].

Dincolo de beneficiile pe care le oferă în sine un eveniment muzical, Festivalul Muzicii Româneşti a fost tot timpul şi continuă să fie o reală oportunitate de concretizare în sonor a partiturilor compuse mai recent sau mai demult în România. În sprijinul acestei remarci vine observaţia că doar în primele 10 ediţii au fost prezentate mai bine de 500 de lucrări [4 p. 94]. Dintre acestea o bună parte au fost lucrări interpretate în primă audiţie, făcând parte din repertoriul compozitorilor consacraţi sau chiar al studenţilor compozitori [4 p. 223].

Valoarea festivalului este cu atât mai puţin contestabilă cu cât programul include invitaţi valoroşi proveniţi din principalele nuclee muzicale româneşti. Astfel, pentru câteva zile artişti redutabili din toată ţara sau chiar din străinătate vin la Iaşi şi cântă muzică românească, formând o frescă sonoră în care tradiţia şi modernitatea îşi unesc mâinile.

Festivalul Muzicii Românești, ediția a XXIV-a, Secțiunea academică

După această trecere în revistă a istoricului Festivalului Muzicii Româneşti, ne oprim asupra celei mai recente ediţii desfăşurate, şi anume ediţia a XXIV-a, cu menţiunea că avem în vedere strict Secţiunea academică, organizată de Universitatea Naţională de Arte *George Enescu* din Iaşi. Cea mai recentă ediţie a avut loc în perioada 14-20 octombrie, 2022 şi a inclus un număr de 12 evenimente concepute în spiritul diversităţii. Festivalul Muzicii Româneşti, ediţia a XXIV-a, 2022, Secţiunea academică s-a concretizat într-un complex de evenimente ce a integrat deopotrivă muzică şi cuvânt. Festivalul a lansat o paletă foarte diversă de manifestări artistice, incluzând concerte şi recitaluri camerale in-

strumentale sau vocal-instrumentale, concerte de jazz, spectacol de operă, atelier de practică vocală, lansare de carte și decernarea titlului de Doctor Honoris Causa. În presa de specialitate această ediţie a creat ecouri pozitive: „Festivalul s-a evidenţiat în acest an prin caracterul elitist, de înaltă ţinută artistică, integrând genuri variate și atractive, cu participarea unor ansambluri de renume, precum „ATEM" (Timișoara), „SonoMania" (București), „Alternances" (Iași) și a unor interpreţi din mediul artistic ieșean, deopotrivă profesori, actuali studenţi sau absolvenţi ai Universităţii de Arte" [5 p. 31]. Astfel, festivalul s-a dovedit a fi un adevărat regal artistic, iar, dacă revenim la percepţia sa ca „sală de curs", acesta s-a constituit într-un curs intensiv de istorie a muzicii, estetică și stilistică muzicală. Orice discipol conștiincios, fie acesta elev sau student, valorifică oportunităţile de învăţare, ca experienţă de dezvoltare personală și, mai ales, profesională. Diversitatea din sala de curs este un element *sine qua non*, asigurând, pe de o parte, prospeţimea artei sonore percepute și, pe de altă parte, integrarea optimă în procesul de învăţare a tuturor cursanţilor, indiferent de stilul de învăţare predominant. Astfel, factura academică a Festivalului Muzicii Românești, ediţia a XXIV-a accentuează caracterul didactic intrinsec al manifestărilor artistico-știinţifice.

Contactul direct cu evenimentul artistico-știinţific literar

În continuare vom avea în vedere modul în care conţinutul fiecărui eveniment în parte a oferit publicului ocazia de a învăţa.

Prima zi a festivalului a oferit și cuvânt, și sunet. Mai întâi, muzicologul și jurnalistul Alex Vasiliu a prezentat publicului cea mai recentă carte pe care a conceput-o, *Duet pe partitura timpului. Convorbiri cu Ioan Morna.* În cronica festivalului, publicată în Revista *Actualitatea muzicală*, muzicologul Mihaela-Georgiana Balan a consemnat și comentat fiecare eveniment. Astfel, aflăm că „volumul lui Alex Vasiliu conţine dialoguri-confesiune, având ca punct de interes destinul omului și muzicianului Ioan Morna. Participanţii la lansare au aflat informaţii de la autor despre procesul de realizare a cărţii și despre istoria muzicii ieșene din intervalul de timp 1963—2019. Volumul este bazat pe informaţii elocvente, interviuri cu Ioan Morna, mărturisiri personale ale apropiaţilor, documente riguros cercetate" [5 p. 32]. Cine a fost în public a avut, de asemenea, ocazia de a afla mai multe despre această personalitate artistică ieșeană chiar de la muzicieni contemporani, colegi de breaslă, prezenţi la eveniment.

În aceeași seară Ansamblul ATEM al Universităţii de Vest din Timișoara a susţinut un concert inedit. De altfel, formaţia instrumentală în sine este ieșită din tipar — vioară, clarinet, violoncel, pian — ceea ce presupune, desigur, o adaptare foarte atentă a repertoriului. Concertul a fost, în mare măsură, un curs de istoria muzicii contemporane, aducând în atenţia publicului lucrări originale, creative ca tehnică de compoziţie și interpretare, semnate de Doina Rotaru, Dan Dediu, Șerban Marcu, Cristian Bence-Muk, Gabriel Almași, Gabriel Mălăncioiu, Aurelian Băcan și Sebastian Androne-Nakanishi. Studenţii din sală au avut ocazia să înţeleagă sonorităţile contemporane într-o lumină bună, datorită opţiunii repertoriale.

Un alt concert cameral modern, de data aceasta cu interpreţi bucureșteni, a fost susţinut în a doua seară a festivalului de Ansamblul SonoMania, sub conducerea muzicală a dirijoarei Simona Strungaru. Acest eveniment a fost pentru cei din public o a doua parte a cursului de istoria muzicii românești contemporane. Concertul ansamblului neobosit în abordarea și promovarea compozitorilor români a constituit un real tur de forţe, concretizat într-un program incitant cu lucrări semnate de Mihai Murariu, Sabina Ulubeanu, Diana Rotaru, Mihai Măniceanu, Agnes Vrânceanu, Ana Giurgiu Bondue, Ciprian Ion și Șerban Marcu. Formula ansamblului, așa cum e firesc atunci când vine vorba de arta sonoră contemporană, este una neobișnuită: oboi, clarinet, vioară, violă, violoncel, pian și voce (mezzosoprană).

A treia zi a festivalului (17 octombrie) a fost o nouă ocazie în care muzica și cuvântul au făcut echipă. Primul eveniment a fost lansarea volumului *George Enescu — Creaţia pentru pian* ce poartă semnătura pianistei Raluca Știrbăţ, „renumită pentru cariera artistică de nivel internaţional, pentru

fondarea Societăţii Internaţionale *George Enescu* din Viena şi campania de restaurare a casei acestuia din Mihăileni" [5 p. 32]. Publicul a avut ocazia de a afla informaţii interesante despre George Enescu, dar şi despre anumite tehnici de interpretare pianistică. Evenimentul muzical ulterior s-a intitulat *Valorificarea creaţiei componistice şi interpretative româneşti* şi a prezentat publicului atât lucrări semnate de compozitori din secolul XX cât şi partituri contemporane ale compozitorilor ieşeni şi nu numai.

În afară de diversitate, ediţia a XXIV-a a Festivalului Muzicii Româneşti — Secţiunea academică a oferit din abundenţă şi cunoştinţe practice. Spre exemplu, în ziua de 18 octombrie, studenţii dornici de a învăţa, dar şi orice alt iubitor de muzică a avut oportunitatea de a participa la trei evenimente interesante, de a acumula o experienţă artistică remarcabilă. Ca în succesiunea contrastant-simetrică a părţilor unei sonate, această zi s-a desfăşurat după regula muzică-cuvânt-muzică: mai întâi un recital instrumental în care au interpretat profesori ai Universităţii Naţionale de Arte *George Enescu* din Iaşi, apoi conferinţa *Valori ale jazzului din România. Documente audio-video* susţinută de Alex Vasiliu şi, în final, un concert creativ intitulat *Jazz în dialog*. Participând la aceste evenimente, publicul a putut asculta lucrări prea puţin cântate, a putut învăţa despre un compozitor român mai puţin cunoscut, Tudor Dumitrescu, dar şi despre bogata, însă prea puţin cunoscuta activitate muzicală în sfera jazzului românesc. Fiecare din cele trei săli s-a transformat într-o sală de curs neconvenţională, dar, fără îndoială, interesantă, captivantă.

Şi a cincea zi a festivalului (19 octombrie 2022) a avut o încărcătură muzicală diversă. Primul eveniment, atelierul de practică vocală, coordonat de lect. univ. dr. Mihaela Gârlea, s-a intitulat sugestiv *Virgil Popescu, un creator al timpurilor noastre. Studii de caz, problematizări, estetica muzicii uşoare româneşti în limbajul contemporan*, urmat de un concert demonstrativ. Este de prisos să explicăm modul în care acest eveniment s-a constituit într-un curs practic pentru studenţii interesaţi şi iubitorii de muzică uşoară. Festivalul a continuat cu recitalul *Silence. Anatomia liedului > 9 perspective*, organizat de muzicologul dr. Monica Isăcescu. Interpretele, precum şi soprana Laura Tătulescu, acompaniată la pian de compozitoarea Ana Giurgiu-Bondue, au oferit publicului ieşean „unul din recitalurile incluse în turneul internaţional de promovare a albumului realizat de cele trei specialiste în acest domeniu. Interpretele au delectat auditorii ieşeni cu un program extraordinar de muzică românească, incluzând creaţii ale compozitorilor interbelici, postbelici şi contemporani" [5 p. 33]. În încheierea zilei nu putea fi altceva mai potrivit decât un spectacol de operă care, în spiritul ideii pe care o susţinem în această comunicare, a fost interpretat de studenţi ai Universităţii de Arte din Iaşi: *O noapte furtunoasă* de Paul Constantinescu, în regia lui Cristi Avram şi sub conducerea muzicală a dirijoarei Consuela Radu-Ţaga.

În încheierea festivalului a avut loc un eveniment nici muzical, nici literar, însă realmente vibrant: decernarea titlului de Doctor Honoris Causa profesoarei şi compozitoarei Doina Rotaru. Atât din *Laudatio,* conceput de compozitorul Ciprian Ion, cât şi din intervenţia compozitoarei, publicul a aflat o serie de aspecte interesante legate de evoluţia muzicii româneşti. „Evenimentul a avut un caracter deosebit de emoţionant, intens şi festiv, Doina Rotaru fiind primită cu ropote de aplauze, ovaţii şi multă bucurie!" [5 p. 33].

Concluzii

Festivalul Muzicii Româneşti, ediţia a XXIV-a, Secţiunea academică desfăşurat în perioada 14-20 octombrie, 2022 s-a dovedit un *masterclass* intensiv prin diversitate şi complexitate. Fiecare eveniment, fără excepţie, a oferit o ocazie de învăţare studenţilor şi elevilor participanţi, dar şi tuturor celorlalţi iubitori de muzică din public. Universitatea Naţională de Arte *George Enescu* din Iaşi îşi îndeplineşte astfel cu brio rolul de cadru propice pentru evoluţia profesională a studenţilor şi cadrelor didactice, dar şi pe cel de factor de îmbogăţire a vieţii culturale locale şi nu numai.

Trebuie salutată organizarea unui astfel de festival, întrucât reprezintă nu doar o manifestare artistică însufleţită, ci şi o punte între generaţii, o manifestare a speranţei că vom duce mai departe bagajul tradiţiei muzicale, privind totodată cu o doză optimistă de curaj spre viitor.

Referinţe bibliografice

1. ŞTEFĂNESCU, M. The visual art from Iasi between tradition and innovation. In: *Review of Artistic Education*. 2017, nr. 13/14, p. 221.
2. COSMOVICI, A. *Psihologie generală*. Iaşi: Polirom, 2005, p. 75. ISBN 979-973- 9248-27-2.
3. LUCHIAN, F. Romanian Music Festival, the New Series: 2007—2012. An Overview. In: *Musical Romania and the Neighbouring Cultures: Traditions, Influences, Identities*: proceedings of the International Musicological Conferense, 4-7 jul. 2013, Iaşi. Frankfurt: Imprint of Peter Lang GmbH, 2014, pp. 225-233. ISBN 978-3-631-64880-3.
4. LUCHIAN, F. *Festivalul Muzicii Româneşti, Iaşi 1973—2012: Evoluţia şi managementul creaţiei muzicale naţionale*: tz. de doct. Iaşi, 2014.
5. BALAN, M.-G. Festivalul Muzicii Româneşti, Iaşi, ediţia XXIV. Secţiunea Academică — Un nou avânt! In: *Actualitatea muzicală*. 2022, nr. 11, pp. 31-33. ISSN 1220-742X.